

Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 11. – Київ, 2000. – 176с.

6. Пирожков С.І. Демографічний фактор у глобальній стратегії розвитку України. – Демографія та соціальна економіка, № 1 – 2, 2004. – с. 5 – 20.

7. Статистичний щорічник України за 2004 рік. – К.: Консультант, 2005.

8. Стефанишин О.В. Людський потенціал економіки України: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 315 с.

9. Туранський Ю.П. Підвищення конкурентно-здатності та стимулювання трудової активності населення у Львівській області. – Зайнятість та ринок праці. Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 9. – Київ, 1999. – 250 с.

In the article the modern demographic situation in Ukraine considered. It exposes the essence and specifics of the birth – rate, mortality, migrational labour movement and their influence for the labour potential.

Ціжма Ю.І.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

У статті висвітлено структурну трансформацію зайнятості на сучасному етапі розвитку економіки України, показано особливості впливу інновацій в народногосподарський комплекс країни на зміни в структурі зайнятості населення.

Ключові слова: зайнятість, структурні зрушення в зайнятості, системні та глобальні структурні зміни в зайнятості, трансформація зайнятості, структурна перебудова, інновації, організаційно-інноваційні структури, регулювання інновацій.

I. Вступ. Сьогодні перед Україною, що залишила позаду п'ятнадцятирічний період складних трансформаційних змін в економіці та зайнятості населення, постає необхідність розв'язання нових завдань, які б не тільки обумовили долю здобутків сьогодення, а й перспективу розвитку на наступні десятиріччя, що спроможні зробити структурні зрушення в зайнятості населення крізь призму інновацій.

Тривала історична практика доводить, що зростання економіки в жодній країні не відбувається без інновацій – основи трансформаційного процесу. Тому на даному етапі розвитку національної економіки України настав час структурних перетворень в зайнятості населення за допомогою інноваційних процесів, оскільки зайнятість – це передумова розвитку та добробуту суспільства.

Але трансформаційні перетворення у країнах Східної Європи не в змозі надати Україні надійні практичні рекомендації із проведення ринкової трансформації структури зайнятості на основі інноваційних процесів. Тому потрібно розробити систему

змін, яка б підходила до українських реалій економіки і максимізувала можливості трансформаційних перетворень.

Структурна трансформація зайнятості населення – один з найменш вивчених аспектів проблеми зайнятості в нашій державі, тому потребує детальнішого вивчення.

Питанню структурної трансформації зайнятості на основі інновацій в економіку присвячено багато публікацій вітчизняних вчених таких як Бандур С.І. [1], Заяць Т.А., Вовканич С., Цапок С. [2], Єрохін С.А. [3], Ілляшенко С.М [4], Копосов Г., Шарко М. [5], Лапко О. [6], Ушенко Н. [7], та ін.. Водночас ретельне опрацювання вітчизняних джерел переконує, що всі без винятку складові частини даної проблеми не є дослідженні, а існуючі мають простір для подальшого глибокого дослідження.

II. Постановка завдання. Метою даної статті є висвітлення впливу інновацій на структурну трансформацію зайнятості населення, а також обґрунтування основоположних детермінант та пошук нових для формування цілісної наукової концепції структурної трансформації зайнятості.

III. Результати. Основними завданнями розвитку економіки України в найближчий час є трансформація моделі економічного зростання (перехід до інноваційного розвитку) і зміна характеру розвитку з мобілізаційного на революційний з врахуванням глобальних змін на міжнародному ринку. Значення такої трансформації визначається переліком проблем, що вирішуються за допомогою інновацій [6,24].

Інноваційний розвиток – це трансформація нових знань у високі життєві стандарти [1,429].

Інноваційний шлях розвитку у найближчій і довгостроковій перспективі стає вирішальною умовою сталого розвитку сучасних економічних систем. Ефективність функціонування економічної системи в цілому залежить від людини та її інтелекту, знання, досвіду і здібностей до праці.

Інноваційний процес поєднує науку, техніку, управління, економіку, підприємництво, а отже, є основою для диверсифікації економічної діяльності [1,430].

Сучасні інноваційні тенденції у сфері зайнятості населення України породжують принципові зміни як у пропорціях виробництва, так і реструктуризацію зайнятості відповідно до основних напрямів інноваційної політики, крім того створюється певний резерв робочої сили [1, 431]

Загальні структурні зміни в зайнятості при трансформації за допомогою інновацій потрібно розмежовувати на внутрішні структурні зміни (зміни на рівні підприємства); системні структурні зміни (зміни на регіональному рівні, які б переходили на загальнодержавний рівень) та глобальні структурні зміни (зміни на рівні глобальних процесів).

Внутрішні інноваційні структурні зміни в зайнятості населення залежать від вдалого функціонування підприємства – основної структурної одиниці народногосподарського комплексу держави. Економічна діяльність підприємства спрямована на створення і впровадження нових розробок з метою отримання більш високих доходів, порівняно з тими, які забезпечували розробки до впровадження інновацій [5,19].

Досягнення такого доходу забезпечується економією всіх ресурсів одночасно, в тому числі і зниженням витрат суспільної праці, що створює структурне безробіття з одночасним досягненням високого рівня якості продукції (в короткостроковому періоді). Щоб зменшити ризики вивільнення працюючих на підприємстві, яке впроваджує інновації, деякі підприємства здійснюють відразу декілька видів інноваційної діяльності, з одночасним донавчанням своїх працівників до потрібної кваліфікації.

Покращення дохідності підприємства в довгостроковому періоді передбачає необхідність покращення науково-технічного потенціалу, ефективність використання технологій, розширення виробництва через

впровадження нових ліній продукції та розширення вже існуючих, що призводить до збільшення зайнятості населення і зменшення структурного безробіття.

Внутрішні інноваційні структурні зміни в зайнятості населення також відбуваються через призму ринкових змін. Слід зауважити, зміни відбуваються в інфраструктурі підприємств, що накладається на колишню інфраструктуру (маркетингові служби, відділи зовнішньої діяльності, охорони, юридичних відділів і соціальних служб на підприємстві тощо), а це дозволяє збільшити число працюючих на підприємстві.

Отже, узагальнюючи, ми можемо зробити висновки, що в короткостроковому періоді інновації викликають структурне безробіття, ризик виникнення якого можна зменшити, а в довгостроковому періоді спостерігаються тільки позитивні зміни в зайнятості населення. Відмова від інновацій на рівні підприємства веде до зниження його рентабельності.

Системні структурні зміни зайнятості в інноваціях відбуваються за допомогою виникнення нових організаційно-інноваційних структур та державного регулювання інновацій.

Виникнення нових організаційно-інноваційних структур передбачає такі складові: науково-дослідні, проектно-конструкторські, дослідно-експериментальні організації, які працюють за профілем базової діяльності інноваційних структур; виробничі підприємства, які реалізують результати науково-дослідних розробок і винаходів; служби менеджменту, маркетингу, реклами; установи науково-технічної експертизи, юридичного захисту інтелектуальної власності; заклади освіти і підготовки кадрів, які спеціалізуються на підготовці кадрів і підвищенні кваліфікації спеціалістів з базових спеціальностей інноваційних структур; лізингові, та ін. При класифікації інноваційних структур можна виділити такі їх види: парки (технопарки, інноваційні, рекреаційні, наукові парки тощо); інкубатори (інноваційні, інкубаторії інноваційного бізнесу тощо); центри (технологічні, інноваційні, територіальні тощо); поліси (технополіси, курортполіси, рекреаційні зони, адміністративні райони інтенсивного науково-технічного розвитку тощо); фонди (державні, регіональні, місцеві, галузеві, приватні інноваційні, тощо) [7,36].

Кадрове забезпечення інноваційної діяльності таких структур передбачає висококваліфікованих спеціалістів, які могли б організувати і працювати в таких структурах, “збільшення піднесення культурно – технічного та науково – технічного рівня працівників”[2,23] через зростання витрат в сфері освіти, підвищення зайнятості населення, а також слід відзначити, що на кожному етапі трансформації економіки за допомогою інновацій починає зменшуватися кількість робочої сили в домінуючій сфері при одночасному зростанні її в сферах, які стають панівними в подальшому, що призводить до зміни в структурі зайнятості на користь організаційно інноваційних структур. Саме здійснювані інституціональні інновації визначають майбутню структуру економіки та зайнятості населення [3,236].

Регулювання інновацій передбачає державне і регіональне регулювання інновацій.

Регіональне регулювання інновацій передбачає піднесення інноваційного потенціалу регіону; фінансову, матеріально-технічну, організаційно-методичну підтримку господарських суб'єктів; залучення вітчизняних та іноземних інвестицій і кредитів. Суттєвим є також сприяння інноваційній діяльності підприємницьких структур, стимулювання розробки і виробництва нових видів продукції, освоєння прогресивних технологій, патентів, ноу-хау, участь у створенні ринкової інфраструктури, що забезпечує господарським суб'єктам сприятливі умови.[7,39]

Такі методи регіонального регулювання інновацій повинні сприяти перш за все приведенню в відповідність структуру випуску фахівців з вищою освітою структурі попиту на них та покращенню регіональної структури зайнятості і збільшенню зайнятості загалом.

Державне регулювання інновацій повинно передбачати розробку стратегії сталого інноваційного розвитку держави і механізму її забезпечення кадрами перш за все через Державну службу зайнятості, до якої входять також навчальні заклади професійної підготовки незайнятого населення, інформаційно-обчислювальні центри, центри реабілітації населення, підприємства, установи та організації, підпорядковані службі зайнятості, що дасть кваліфікованих фахівців інноваційним підприємствам потрібного профілю і зменшуватиме структурне безробіття.

Глобальні структурні зміни в інноваціях трактуються як комплекс умов, які формують сприятливе середовище в країні.

Висока вартість інтелектуальної продукції в світі та обмежені фінансові можливості вітчизняних підприємств не сприяють технічному оновленню застарілих виробництв, яким притаманне динамічне зростання і розширення присутності на внутрішньому і зовнішньому ринках шляхом використання іноземних технологій і ліцензій. Інновації, що будуть в найближчій перспективі визначати конкурентоспроможність товарів та послуг на високому технологічному світовому ринку, повинні забезпечити надійне місце в системі міжнародного розподілу праці [9,22].

Негативними є міграційні настрої, пов'язані перш за все з недостатнім рівнем професійної самореалізації та оплати праці за умов трансформації всієї системи соціальних та економічних відносин сприяють відтоку “умів” з країни, котрі забезпечують її інноваційний розвиток [2,25].

IV. Висновки. Загальні структурні зміни в зайнятості населення при трансформації за допомогою інновацій потрібно розмежовувати на внутрішні структурні зміни; системні структурні зміни та глобальні структурні зміни. Інновації в короткостроковому періоді призводять до виникнення структурного безробіття, а в довгостроковому періоді спостерігаються виключно позитивні зміни в зайнятості населення та покращення економічної, соціальної та демографічної ситуації.

Сьогодні в Україні державні витрати на інноваційні дослідження становлять всього 0,4 % ВВП при пороговому з погляду економічної безпеки країни значення цього показника 2 %, а у розвинутих країнах, наприклад, у США, державні витрати на науку сягають 3 % ВВП.

1. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / С.І. Бандур, Т.А. Заяць, В.І. Куценко, та ін. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. – 2-ге вид. доповн. і переробл. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 620 с.

2. *Вовкашич С., Цапюк С.* Демографічний чинник у системі розбудови інноваційного суспільства: загальноукраїнський і регіональний виміри. Регіональна економіка, 2004, № 1.

3. *Єрохін С.А.* Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект). / Наукова монографія / – К.; Видавництво “Світ знань”, 2002. – 528 с.

4. *Ілляшенко С.М.* Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : Навчальний посібник – Суми: ВТД “ Університетська книга ”, 2003. – 278с.

5. *Копосов Г., Шарко М.* Сучасні проблеми функціонування й детермінанти інноваційного механізму регіонального розвитку. – Регіональна економіка, 2005, № 1.

6. *Липко О.* Економіка інновацій : Навч. посібник. – Івано-Франківськ, ІФДТУНГ, 1999.

7. *Стешенко Д.М.* Інноваційні форми регіонального розвитку: Навчальний посібник – К.: Вища школа.: 2002. – 254с. іл..

8. *Ушенко Н.* Інноваційна модель менеджменту зайнятості. – Україна: аспекти праці, 2003, № 8.

9. *Цигилик І.І.* Економіка та організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник – Івано – Франківськ. Інститут менеджменту і економіки, 2001. – 148с.

In this article the view of the actuality of structure transformation of employment representatives across the innovation model of the development. The universal structure changes differentiate in the employment with the help of the innovation for some components.